

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Lokalny i regionalny wymiar biogospodarki oraz rola regionów i miast

(2017/C 306/07)

Sprawozdawca: Katrin BUDDE (DE/PES), posłanka do parlamentu kraju związkowego Saksonia-Anhalt

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR)

Główne przesłania

1. Z zadowoleniem przyjmuje dotychczasowe starania Komisji Europejskiej, państw członkowskich i regionów, by na szczeblu regionalnym promować biogospodarkę za pomocą zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, w tym ziemią oraz wodami śródlądowymi i morskimi, i opowiada się za tym, by starania te bardziej rozwinąć.
2. Uważa, że rozszerzanie biogospodarki, zwłaszcza na obszarach wiejskich i odpowiednich obszarach leśnych UE, oferuje bardzo duży potencjał rozwoju w odniesieniu do wzrostu i zatrudnienia i wskazuje, że potencjał ten można zrealizować wyłącznie pod warunkiem, że podmioty regionalne i lokalne będą na miejscu ściśle ze sobą współpracować i realizować wspólne cele.
3. Proponuje w związku z tym, by w przyszłej aktualizacji strategii dotyczącej biogospodarki i planu działania położyć nacisk na wykorzystanie potencjału biogospodarki, w tym biotechnologii i biomasy, i płynących z nich korzyści dla rozwoju lokalnego i regionalnego zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.
4. Jest przekonany, że stworzenie możliwie najlepszych warunków do rozwoju biogospodarki w Europie wymaga większej synergii między europejskimi, krajowymi, regionalnymi i lokalnymi inicjatywami w zakresie biogospodarki zgodnie z wielopoziomowym modelem sprawowania rządów.
5. Domaga się przede wszystkim, by wykorzystano regionalne strategie inteligentnej specjalizacji ukierunkowane na biogospodarkę i zwrócono na nie uwagę na etapie przeglądu strategii biogospodarczej.
6. Proponuje przegląd już istniejących ram prawnych dotyczących rozwoju biogospodarki w świetle inicjatywy mającej na celu lepsze stanowienie prawa, by w ten sposób usunąć z przepisów UE ewentualne przeszkody w inwestycjach.
7. Opowiada się za aktywnymi strategiami komunikacyjnymi Komisji, państw członkowskich i regionów europejskich, by podnieść świadomość na temat potencjału biogospodarki w regionach. W związku z tym proponuje, by wykorzystano pojęcie bioregionu i biogminy w celu opisanie obszarów wiejskich, miast i regionów, które kładą szczególny nacisk na rozwój biogospodarki.
8. Zaleca, by inicjatywy zmierzające do promowania biogospodarki powiązано ściśle z rozwojem zrównoważonej gospodarki o obiegu zamkniętym na szczeblu lokalnym i regionalnym, i opowiada się za tym, by wsparto bioregiony i biogminy, a także przedsiębiorstwa i stowarzyszenia, które wykorzystują swe lokalne zasoby biologiczne w celu stworzenia nowych łańcuchów wartości, m.in. poprzez bezpośrednie finansowanie ich własnych regionalnych ośrodków badawczych aktywnych w różnych sektorach biogospodarki, w tym w sektorze rolno-spożywczym.
9. Zaleca zmianę polityki wsparcia UE i państw członkowskich w taki sposób, by priorytetem było sprostanie istniejącym problemom i wyzwaniom na szczeblu lokalnym i takie ukształtowanie warunków promowania biogospodarki przez UE, by móc wesprzeć rozwiązania dostosowane do różnych regionów, m.in. do szczególnych wyzwań, przed którymi stoją wyspy i regiony najbardziej oddalone.

10. Podkreśla, że rozwój inwestycji w dziedzinie biogospodarki można osiągnąć wyłącznie wtedy, gdy ułatwiony zostanie dostęp do najważniejszych instrumentów finansowych UE, takich jak m.in. EFIS, europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne, „Horyzont 2020” oraz COSME.

11. Zaleca, by umożliwiono nowe sposoby łączenia różnych programów wsparcia UE i tym samym odpowiedziano na wymogi zintegrowanej strategii rozwoju biogospodarki (promowanie BRI i inwestycji, gwarancje).

12. Opowiada się za tym, by ułatwić uwzględnianie interesów regionów we Wspólnym Przedsięwzięciu na rzecz Bioprzemysłu w celu zwiększenia spójności środków, optymalnego wykorzystania synergii i wymiany sprawdzonych rozwiązań z myślą o promowaniu inwestycji w biogospodarkę.

13. Zwraca się do Europejskiego Banku Inwestycyjnego, by wykorzystano możliwości finansowania biogospodarki stworzone w ramach EFIS 2.0 i dążono aktywnie do kontaktu z bioregionami i biogminami.

14. Opowiada się za tym, by za pomocą programu „Horyzont 2020”, INTERREG i innych programów nadal wspierano promowanie współpracy międzyregionalnej i uczenia się opartego na analizie porównawczej między bioregionami i biogminami. W związku z tym proponuje, by z myślą o współpracy bioregionów i biogmin wykorzystano również instrument prawny, jakim jest europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej (EUWT).

15. Apeluje do Komisji Europejskiej, by już odpowiednio wcześniej przed rozpoczęciem następnego okresu programowania podjęła działania mające na celu wsparcie skoordynowanego wykorzystania środków UE w dziedzinie polityki rolnej, w tym w sektorze rolno-spożywczym i leśnym, oraz w dziedzinie polityki spójności za pomocą odpowiednich rozwiązań i dostosowań merytorycznych dotyczących programów operacyjnych bioregionów w Europie.

16. Zaleca, by sporządzono propozycje dotyczące wprowadzenia na czas ograniczony odpowiednich systemów zachęt ukierunkowanych na popyt na bioprodukty, by zrekompensować początkowo wyższe koszty wprowadzania do obrotu. Apeluje w tym kontekście do państw członkowskich i regionów UE, by preferowały materiały pochodzenia biologicznego w ramach zamówień publicznych.

17. Jest przekonany, że można lepiej wykorzystać olbrzymi potencjał europejskich regionów w dziedzinie biogospodarki, nadając miastom, regionom i ich organizacjom międzyregionalnym większą rolę w panelu zainteresowanych stron ds. biogospodarki, i zaleca zatem, by raz w roku w różnych europejskich bioregionach i biogminach organizowano europejskie forum bioregionów, biowspólnot miejskich i biogmin, w którym brałoby również udział przedstawiciele państw członkowskich, Europejskiego Komitetu Regionów i Parlamentu Europejskiego.

18. Podkreśla, że rozwój biogospodarki wymaga dostosowania systemu kształcenia w państwach członkowskich i że oferty szkoleniowe, ustawiczne szkolenia zawodowe, kwalifikacje zawodowe i programy studiów wyższych mogłyby również umożliwić obywatelom reagowanie na zmienione wymagania dotyczące umiejętności. Proponuje, by wymogi te uwzględniono również w europejskim planie działania dotyczącym kształcenia.

19. Przypomina, że biogospodarka jest również szansą dla sektora zdrowia, gdyż dzięki zaawansowanym technologiom i badaniom jest obecnie możliwe opracowanie innowacyjnych produktów leczniczych, opartych na złożonych naturalnych substancjach, które dają obiecujące wyniki, a ponadto są korzystne dla ekosystemu. Produkcja wysokiej jakości żywności i żywności funkcjonalnej również przyczynia się do poprawy zdrowia ludności.

20. Proponuje, by wyraźniej niż do tej pory uwzględniono rozwój biogospodarki w następnym programie ramowym w zakresie badań, a także podczas określania wspólnej polityki rolnej i przyszłej polityki spójności, a także by doceniono wkład biogospodarki w spójność terytorialną w UE.

21. Jest zdania, że kompleksowa ocena oddziaływania terytorialnego ma duże znaczenie dla przeglądu planu działania na rzecz biogospodarki i że w ramach następnego planu działania trzeba regularnie monitorować poczynione postępy, sporządzając sprawozdanie z realizacji.

Potencjał biogospodarki

22. Jest zdania, że z uwagi na globalne wyzwania, takie jak wzrost liczby ludności, coraz mniejsza ilość lub zubożenie zasobów i zmiana klimatu, trzeba znaleźć nowe rozwiązania, które również w przyszłości pozwolą zapewnić Europie i jej regionom zrównoważony wzrost, efektywne wykorzystanie kluczowych dla ludzkości zasobów i konkurencyjność. W tym kontekście istotną rolę odgrywa rozwój przyjaznych dla środowiska praktyk rolniczych. Europejski Komitet Regionów (KR) jest przekonany, że biogospodarka oparta na wiedzy i w pełni przyjazna dla środowiska może mieć tu duże znaczenie. Biogospodarka to centralne zagadnienie przyszłości. Jej istotny potencjał spoczywa między innymi w propagowaniu zrównoważenia środowiskowego poprzez uniezależnienie się od paliw kopalnych i w przeciwdziałaniu zmianie klimatu dzięki neutralnemu bilansowi emisji CO₂. Wytworzone w zrównoważony sposób produkty i usługi z zastosowaniem zasobów biologicznych mogą połączyć trzy aspekty zrównoważonego rozwoju, a mianowicie wzrost gospodarczy, wzrost społeczny i ochronę środowiska.

23. Nie neguje faktu, że z użyciem procedur biotechnologicznych związane są również zagrożenia. Istnieje ryzyko, że wykorzystanie biomasy jako podstawy bioproduktów doprowadzi do konkurencji o ziemię i wodę (dyskusja „żywność czy paliwo”). Dlatego też dostępne surowce trzeba wykorzystać w sposób zrównoważony, oszczędny i zróżnicowany. Inteligentne wykorzystanie biomasy jako materiału w systemie kaskadowym – wielokrotnie i jak często to tylko możliwe – może się do tego przyczynić. To podejście trzeba uwzględnić w dalszym strategicznym ukierunkowywaniu promowania biogospodarki. Stosowanie biotechnologii może również wpływać na zmniejszanie się różnorodności biologicznej, w tym również z powodu stosowania GMO. Wskazane jest przy wszelkich przedsięwzięciach bezwzględne stosowanie zasady przezorności zgodnie z zasadą prawa unijnego określoną w art. 191 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

24. Stwierdza, że możliwie największy udział bioproduktów w jak największej liczbie branż pozwala również stworzyć i utrzymać miejsca pracy na nowych, zrównoważonych rynkach, zwłaszcza w słabo dotychczas uprzemysłowionych regionach znajdujących się w niekorzystnym położeniu, a także w regionach wiejskich, górskich i przybrzeżnych. Zaawansowane technologie w przemyśle biochemicznym i biofarmaceutycznym mogą nie tylko pozwolić na odrodzenie się działalności na obszarach dotkniętych dezindustrializacją lub głębokim kryzysem, ale także przynieść korzyści z punktu widzenia zdrowia i jakości życia obywateli. Nadaje to biogospodarce wymiar społeczny, gdyż może ona być siłą napędową przemiany strukturalnej na poziomie lokalnym i regionalnym i stwarzać szanse na nią.

25. Stawia sobie za cel, by w najbliższej dekadzie wyraźnie zwiększono udział innowacyjnych gałęzi bioprzemysłu w PKB, i jest przekonany, że cel ten można osiągnąć wyłącznie z pomocą regionów.

26. Stwierdza, że dla rozwoju biogospodarki decydujące znaczenie mają zarówno warunki regionalne (dostępność zasobów naturalnych, stopień wykorzystania gospodarczego, rozwój łańcuchów wartości, dostępność innowacyjnego otoczenia), jak i decyzje strategiczne podejmowane przez podmioty na szczeblu lokalnym. Oznacza to, że możliwości wywierania wpływu na dalszy rozwój biogospodarki istnieją i mogą zostać wykorzystane w następujących dziedzinach: nauka, technologia, produkcja podstawowa i infrastruktura przemysłowa, popyt i systemy zachęt, zachowania i świadomość konsumenta, kultura, polityka i przepisy.

Przeszkody w rozwoju biogospodarki

27. Z zadowoleniem przyjmuje starania wielu regionów UE zmierzające do rozwinięcia biogospodarki, lecz jednocześnie wskazuje na duże różnice między regionami w tym zakresie i dostrzega na tym polu spory potencjał rozwoju. W regionach UE istnieje wiele rozbieżnych definicji tego, co oznacza pojęcie biotechnologia. KR jest zatem zdania, że potrzebne są bardziej odpowiednie strategie komunikacji, by wyjaśnić potencjał biogospodarki i krzewić odpowiednio świadomość na ten temat. Zwraca się do Komisji, lecz także do państw członkowskich i regionów UE, by podjęły odpowiednie działania i zwiększyły swoje starania. Niezbędna jest otwarta i przejrzysta dyskusja na szczeblu lokalnym ze wszystkimi odpowiednimi partnerami w sprawie celów, wyzwań i możliwości wdrażania biogospodarki oraz negatywnych skutków i szkód płynących z jej niewdrożenia. Należy również informować obywateli o biogospodarce i – inaczej niż w przypadku biotechnologii – zapewnić im możliwość aktywnego włączenia się.

28. Dostrzega przeszkody w rozwoju biogospodarki w następujących dziedzinach: niepewny rozwój rynku i technologii, a także związane z tym wysokie ryzyko dla projektów i długi okres zwrotu z rozbudowy infrastruktury, wysokie koszty badań i rozwoju, wyższe koszty bioproduktów, które pomimo zrównoważoności są trudne do przekonującego zakomunikowania użytkownikom końcowym, wiele pojedynczych podmiotów (producenci, polityka, nauka), otoczenie prawne, brak długoterminowej strategii obejmującej wszystkie etapy rozwoju i brak tworzenia sprzyjających warunków, aby ograniczyć znaczne ryzyko biznesowe w tym sektorze.

Inwestycje i finansowanie

29. Przyjmuje z zadowoleniem fakt, że z programu „Horyzont 2020” przeznaczono 3,85 mld EUR na inwestycje w dziedzinie badań i rozwoju biogospodarki, że podjęto decyzję w sprawie utworzenia Wspólnego Przedsięwzięcia na rzecz Bioprzemysłu i że finansowanie EFIS 2.0 będzie również dostępne dla projektów mających znaczenie dla biogospodarki.

30. Podkreśla, że niezbędne są dalsze inwestycje w tworzenie i rozbudowę gospodarki opartej na biomacie, i apeluje o łatwiejszy dostęp do różnych dostępnych instrumentów finansowych (funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, EFIS, programu „Horyzont 2020”, WPR) z wykorzystaniem komplementarności i synergii. Zwraca się o stworzenie nowych i lepszych możliwości łączenia programów wsparcia UE (promowanie innowacji i inwestycji, gwarancje), by zmniejszyć ryzyko dla inwestorów prywatnych oraz pomóc małym i średnim przedsiębiorstwom we wprowadzaniu bioproduktów na rynek.

31. Opowiada się za lepszymi możliwościami wsparcia, wystarczającym kapitałem wysokiego ryzyka i odpowiednimi funduszami na innowację w celu opracowania rozwiązań rynkowych umożliwiających produkcję seryjną i ograniczenia szczególnego ryzyka gospodarczego dla MŚP, zwłaszcza na etapie wprowadzania na rynek czy do obrotu.

32. Wskazuje, że regionalne warunki rozwoju biogospodarki są bardzo różnorodne, i wnosi, by Komisja przedstawiła propozycje w sprawie sposobu, w jaki podejścia regionalne mogą zostać na wczesnym etapie wprowadzone do planowania polityki dotyczącej możliwości wsparcia. Celem jest opracowanie procedur i takie ukształtowanie instrumentów wsparcia, by mogły one być skutecznie zastosowane w różnych warunkach regionalnych, pozwoliły stawić czoła wyzwaniom wynikającym z wyspiarskiego charakteru i oddalenia i były lepiej powiązane z krajowymi, regionalnymi i lokalnymi programami wsparcia.

33. Wnosi, by sprawdzono, jakie wsparcie biogospodarki po stronie popytu i jakie instrumenty po stronie popytu dla bioproduktów można wprowadzić. Uważa, że systemy zachęt rynkowych dla bioproduktów mogą się przyczynić do częściowego złagodzenia niekorzystnej sytuacji związanej z kosztami dla użytkowników i tym samym wesprzeć w perspektywie długoterminowej lepszy dostęp do rynku zrównoważonych bioproduktów.

Wsparcie regionów i podmiotów regionalnych oraz stanowienie prawa

34. Podkreśla, że regiony i gminy odgrywają szczególną, coraz istotniejszą rolę w rozwoju biogospodarki, gdyż lokalnie dostępne biosurowce są punktem wyjścia dla łańcuchów wartości w biogospodarce.

35. Wskazuje, że regiony UE potrzebują większego wsparcia przy opracowywaniu i wdrażaniu regionalnych strategii na rzecz biogospodarki, w związku z czym przyjmuje z zadowoleniem takie inicjatywy jak European Sustainable Chemicals Support Service. Proponuje, by tego rodzaju inicjatywy zostały również poszerzone o inne sektory biogospodarki (np. przemysł farmaceutyczny i motoryzacyjny, budownictwo, gospodarka energetyczna, biotechnologia, sektor rolno-spożywczy i leśny, budowa instalacji przemysłowych, technologie informacyjno-komunikacyjne).

36. Zaleca, by wsio, miastom, regionom i ich stowarzyszeniom międzyregionalnym nadano większą rolę w celu wskazania modeli najlepszych rozwiązań i umożliwienia uczenia się opartego na analizie porównawczej między regionami, w których rozwija się biogospodarka. Opowiada się ponadto za przyjęciem odpowiednich środków mających na celu wzmocnienie roli gmin w rozwoju biogospodarki, w tym w ramach organizowanych przez nie działań. Warto pamiętać, że często to właśnie na szczeblu lokalnym oraz w działaniach na małą skalę rozpoczynają się procesy bioekonomiczne. Dlatego tak ważne jest wspieranie takich inicjatyw.

37. Podkreśla, że sieci międzyregionalne, takie jak np. europejski klaster biogospodarki 3BI, inicjatywa Vanguard czy też Europejska Sieć Regionów Przemysłu Chemicznego (ECRN), a także inne sieci związane z rolnictwem i środowiskiem wiejskim (np. Euromontana, AREPO, ERIAFF itp.), wnoszą istotny wkład w rozwój biogospodarki. Są one istotną strukturą służącą rozwojowi strategii i organizacji wymiany wiedzy na szczeblu lokalnym i regionalnym. Przy tym pełnią często funkcję łącznika między szczeblem lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim.

38. Popiera takie inicjatywy jak na przykład łódzka deklaracja bioregionów ⁽¹⁾ (przyjęta przez regiony Europy Środkowej i Wschodniej i zainteresowane strony z sektora przedsiębiorstw, ośrodki akademickie, organizacje pozarządowe i rolników na Europejskim Kongresie Biogospodarki, który odbył się w Łodzi w 2016 r.) i przyjmuje z zadowoleniem ściślejsze powiązanie międzyregionalne bioregionów dzięki transgranicznym łańcuchom wartości oraz współpracy makroregionalnej.

39. Jest przekonany, że rozwój biogospodarki wymaga całościowego podejścia łączącego różne dziedziny polityki i że klastry o globalnym potencjale, sieci i inne platformy powinny być aktywniej wspierane, by organizować transfer wiedzy i dialog wzdłuż łańcuchów wartości.

40. Uważa, że pilnie potrzebne jest usprawnienie koordynacji między różnymi poziomami politycznymi i szczeblami sprawowania rządów w celu promowania biogospodarki, szczególnie w odniesieniu do ram prawnych. Obecnie w 28 państwach członkowskich obowiązują różne przepisy dotyczące wykorzystania biomasy jako podstawy łańcuchów wartości w biogospodarce. Produkty końcowe powstałe w ramach biogospodarki są też różnorodnie traktowane w poszczególnych państwach członkowskich. Zdaniem KR-u potrzebne są harmonizacja i uproszczenie prawodawstwa zgodnie z zasadami pomocniczości i proporcjonalności.

Badania i rozwój oraz kształcenie

41. Podkreśla, że zasadnicze znaczenie dla rozbudowy biogospodarki ma poszerzenie wiedzy w zakresie zrównoważonego wykorzystania biomasy jako podstawy łańcucha wartości w biogospodarce. Wzmocnienie badań i opracowywania nowych produktów, a także ich wprowadzania do obrotu to długotrwały proces wymagający wielu zasobów ludzkich i finansowych.

42. Zaleca, by zwiększono jeszcze wsparcie dla sieci badawczych i współpracy między poszczególnymi podmiotami w różnych łańcuchach wartości, w tym z uczelniami i pozauniwersyteckimi instytutami badawczymi, a także by ściślej powiązано ze sobą potencjał w dziedzinie nauki, produkcji i gospodarki. Należy zwłaszcza wzmocnić krajowe i regionalne inicjatywy na rzecz klastrów, mające na celu wprowadzanie na rynek wyników innowacji, poprzez sieć interakcji i synergii między producentami, badaczami, przedsiębiorcami, inwestorami i decydentami politycznymi.

43. Opowiada się za tym, by przeprowadzono kompleksowy przegląd istniejących istotnych dla biogospodarki inicjatyw. Należy lepiej wspierać i finansować zakłady pilotażowe, demonstracyjne i produkcyjne omawianego sektora w regionach europejskich, aby doprowadzić do rozwoju niskoemisyjnych procesów produkcyjnych i przemysłowych oraz wymiany doświadczeń i wiedzy fachowej. Strategia taka ma na celu unikanie dublowania działań oraz zmniejszenie kosztów procesów i produktów.

44. Zauważa, że w związku z rozwojem biogospodarki zachodzi przemiana struktury kształcenia i szkolenia, co wymaga większej interdyscyplinarności kształcenia i szkolenia i większego uwzględnienia nowych ścieżek edukacyjnych w programach nauczania.

Bruksela, dnia 11 maja 2017 r.

Markku MARKKULA

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów

⁽¹⁾ https://media.wix.com/ugd/32bd65_afadb83292a0452fa58289575d1e5eaf.pdf.